

Cura: vint anys d'un símbol mític

El març de 1977 les forces nacionalistes d'esquerra –polítiques i cíviques– presentaren al Monestir de Cura (Mallorca) el primer Avantprojecte d'Estatut d'Autonomia. Un dels seus protagonistes parla per a EL TEMPS.

El 13 de març de 1977 el monestir de Cura, a Mallorca, acollia un acte polític que constituïa una novetat. Es presentava públicament l'Avantprojecte d'Estatut d'Autonomia per a Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera.

La història d'aquell esdeveniment es remunta uns mesos abans. A principis d'any l'Assemblea Democràtica de Mallorca (ADM), que era l'òrgan unitari de l'oposició, havia decidit la creació d'una comissió per a l'elaboració d'un estatut d'autonomia per a les Illes Balears. A partir d'aleshores s'intensificaren taules rodones i actes diversos arreu de Mallorca per intentar popularitzar

el projecte autonòmic per a les Illes. Els qui portaven la iniciativa eren quasi sempre els mateixos: militants del PSI (Partit Socialista de les Illes), del GASI (Grup Autonomista i Socialista de les Illes), activistes de l'OCB (Obra cultural Balear), del CCC (Congrés de Cultura Catalana)... en definitiva el que podríem anomenar el catalanisme mallorquí.

Dues setmanes després d'haver pres la decisió de crear la comissió, l'ADM seguia sense saber què fer exactament. Les cròni-

ques periodístiques parlen de "diferències de criteri" entre els membres a l'hora d'establir estratègies.

El 16 de febrer un membre del CCC, Antoni Serra, participava a la reunió de l'ADM per informar que el CCC havia decidit impulsar una campanya amb els matei-

Menorca, Eivissa i Formentera.

Vist el 1997 pot semblar massa "accelerada" la decisió de l'APM, però cal tenir present que en aquelles dates tot era molt "accelerat".

En qualsevol cas el que passà és que tant el CCC com l'APM decidiren continuar amb el projecte.

ARXIU

El 19 de febrer anuncien la presentació "a totes les associacions cíviques i partits polítics" del seu Avantprojecte perquè sigui discutit com "un document que contengui els mínims punts de discussió a partir dels quals es pugui portar a terme el futur autonòmic de les Illes". La data de la presentació pública es fixava el 6 de març, si bé finalment es va en-

Dirigents del PSM, a finals dels setanta. D'esquerra a dreta, Joan Perelló, Sebastià Serra, Damià Ferrà-Pons i Gabriel Oliver.

xos objectius: la consecució d'un estatut.

Passen els dies i l'ADM no inicia res de res. De fet, a finals de febrer les forces més clarament autonomistes veuen amb preocupació la inoperància de l'ADM en aquest projecte. Així, diversos grups decideixen portar endavant la proposta autonomista pel seu compte i sense esperar que s'hi llance endavant. Assemblea Popular de Mallorca (APM) redacta un Avantprojecte d'Estatut d'Autonomia per a Mallorca,

darrerir fins el 13. La cita era al Monestir de Cura.

Allà s'hi reuniren unes 400 persones identificades amb el nacionalisme polític mallorquí. Hi intervingueren Gabriel Bibiloni en nom del CCC, Josep Maria Llompart per l'OCB, Joan Mas de la Unió de Pagesos, Joan Quetglas del PSAN, Catalina Torres, l'escriptor Llorenç Capellà i Sebastià Serra en representació del PSI.

Aquella proposta fou rebuda críticament pels partits i grups absents de Cura. El dirigent del

PSOE, Emilio Alonso, publicà un article molt dur a la premsa. El PCE va reaccionar amb indiferència formal, si bé gent propera, com l'advocat laboralista Ferran Gomila, va criticar el document. Per cert que aquest i Llorenç Capellà mantingueren una polèmica bastant agra, a través de la premsa, amb el pancatalanisme de l'Avantprojecte com a fons. La dreta, quasi no cal ni dir-ho, també criticà força la proposta. Un dels qui passaven per ideòlegs del conservadorisme del moment, l'historiador Romà Pina, criticava també el pancatalanisme del text... En conjunt, les respostes a l'Avantprojecte deixen veure el divorci —que no era, per altra part, gens nou— entre els grups polítics envers la qüestió autonòmica: catalanistes d'una banda, i indiferents —per dir-ho d'alguna manera— i anticatalanistes de l'altra.

El mes de juny, un dels grups impulsors de Cura, el PSI, intenta una nova tàctica: reconduir la situació per tal que tots els partits fessin seus uns mínims —molt menys ambiciosos, òbviament, que els de Cura—. La proximitat de les primeres eleccions fa que quasi tots els partits s'hi sumin, llevat d'AP, que no fou convidada fins dues hores abans de la reunió final. Serà el pacte autonòmic. En síntesi significava el compromís de tots els futurs senadors i diputats de fer "totes les gestions necessàries" perquè les Balears tenguessin en el mínim temps possible un estatut.

Vingueren les eleccions i UCD i PSOE resultaren les forces hegemòniques. Els derrotats intenten mantenir un cert protagonisme i pressionar els majoritaris. És un intent va. L'Assemblea de Parlamentaris —íntegrament formada per UCD i PSOE— serà la instància que protagonitzarà tot el procés pre-autonòmic —fins la constitució del Consell General Interinsular, el juliol de 1978— i, després, la fase final de la negociació autonòmica que desembocarà en l'Estatut (1983).

Cura ha quedat en el record del nacionalisme polític com un referent quasi mític. Un record del

que hagués pogut ser realitat, però que mai no va passar de projecte.

Quan es compleixen vint anys d'aquell esdeveniment polític, un

**L'Estatut de Cura
sorgeix arran la
passivitat
autonomista de
l'ADM (Assemblea
Democràtica de
Mallorca)
i dels partits
centralistes.**

dels oradors d'aquell diumenge 13 de març de 1977 continua encara en la vida política de primera línia. És Sebastià Serra, actual vice-secretari general del PSM. Amb ell ha parlat aquest setmanari per recordar aquella fita i aquells mesos tan intensos que van de l'esperança de Cura a la realitat amarga dels resultats electorals.

Vint anys després. "Cura s'ha d'entendre dins les coordenades del moment. El progressisme era

minoritari, i encara més ho era el nacionalisme. Ara bé, dins aquesta minoria del nacionalisme progressista, hi havia molta gent molt dinàmica que o bé eren independents o bé pertanyien a grups com el PSI, OCB, Unió de Pagesos, CCC...", explica Serra.

Foren, precisament, aquests grups minoritaris però amb molta capacitat d'activisme, els qui impulsaren Cura. "No ho crec que fos inútil aquell esforç —considera Serra—. Va ser important, si més no perquè va permetre el posterior desenvolupament del nacionalisme polític".

Però el fet és que la idea autonomista no va ser defensada unitàriament. Ni tan sols pels qui eren nacionalistes. En aquell moment, a més del PSI, també hi havia els grups autonomistes que crearan, amb Josep Melià al capdavant, la Unió Autonomista. "El problema —diu Serra— és que quan Melià s'acosta, a través d'Antoni Tarabini (*dirigent aleshores del PSI i que després, el 1978, entrà en el PSOE*) al PSI per veure d'entrar-hi, nosaltres el veiem com un home del règim franquista perquè era procurador en Corts des del 1974. Es va votar la seva incorporació i va sortir que no l'acceptàvem. El PSI tenia uns components diversos, però molt marcats, érem clarament d'esquerra, d'esquerra no dogmàtica, però d'esquerra, i això féu impossible

Reunió de partits d'esquerra durant la transició. S'hi veuen: Josep Moll (PSOE, primer per l'esquerra), Antoni Mir (OEC, tercer per l'esquerra), Damià Ferrà-Pons i Sebastià Serra (PSM quart i cinquè per l'esquerra), Ignasi Ribas (PCE, segon per la dreta).

JOAN CELIA

Sebastià Serra:
"Les eleccions de 1977 trencaren certes il·lusions i esperances. Cura es va fer al marge de la realitat, si més no, de la realitat que el 15-J va significar."

acceptar Melià perquè per a nosaltres, repetesc, era un home del règim."

Però la falta de consens entre els nacionalistes no era l'únic problema. Tampoc l'esquerra no es va posar d'acord. "Jo crec que, com ha escrit Llorenç Capellà, el nacionalisme va ser d'esquerres perquè si no, no hauria existit. Si ara existeix és perquè aquells anys va ser d'esquerres. Hem de tenir present que la burgesia mallorquina s'alineava clarament amb el règim. Per tant el nacionalisme havia de ser d'esquerres. Ara, l'esquerra no era tota nacionalista, ni prop fer-hi. El PSOE propugnava un federalisme que no sabíem molt bé què volia dir ni com era. El PCE no havia volgut entrar a debatre qüestions nacionals... Per altra banda, en el model de transició que aquests partits defensaven no es plantejava la qüestió nacional de Balears. En el cas del PSP, tampoc no ho tenien gens clar... La sortida era òbvia. Aquells que ho teníem clar havíem de fer alguna cosa. Cura va ser la nostra proposta. Per això mateix crec que Cura va ser important. Perquè per primera vegada es planteja el debat i, en segon lloc, perquè a partir de Cura es crea, d'alguna manera, la base de moltes mobilitzacions nacionalis-

tes posteriors i, com he dit, és l'inici del desenvolupament del nacionalisme polític que es produirà després"

Sebastià Serra, contra certes acusacions, no pensa que el PSI intentàs a Cura d'acaparar la reivindicació de l'autonomisme. Tot i això reconeix que potser ho va semblar. "Potser sí, per ventura alguna cosa n'hi hagué, d'això, però perquè el PSI tenia la iniciativa política que els altres partits no tenien. Senzillament per això".

Una iniciativa que després de Cura es torna a produir en el cas del pacte autonòmic. Va ser allò un canvi de tàctica política, per intentar acostar la resta de forces polítiques a les reivindicacions autonomistes? "Novament ens hem de situar en l'època. Miri, en aquell moment no hi havia prou

"Per créixer, el nacionalisme necessita una cosa essencial: la continuïtat en la lluita. És el que nosaltres feim des de fa més de vint anys."

temps per reflexionar sobre els esdeveniments. Tot passava tan a pressa... Efectivament el document de Cura no va aconseguir consens autonòmic, però si canviarem de tàctica no va ser com a conseqüència de cap reflexió. Simplement els esdeveniments ens portaren a fer un tomb estratègic. Va ser n'Antoni Tarabini el qui portà aquelles negociacions. La iniciativa va ser clara i crec que fou important perquè va ser la primera vegada que hi va haver un intent d'aconseguir el consens entorn de la demanda d'autonomia. És evident que Cura i el Pacte tenen una

relació implícita, però no tant fruit de la reflexió com d'una successió d'esdeveniments que es van produint a una gran velocitat. Voldria dir també que en aquell moment el PSI no solament és el partit que porta la iniciativa pel que fa a l'autonomia, sinó que exerceix orgànicament –també per primera vegada– aquesta forma d'entendre l'autonomisme. Es aleshores quan entram en contacte, just abans de les eleccions, amb els grups nacionalistes d'esquerra de Menorca i Eivissa, obrint la porta a una relació d'igual a igual entre les forces de cada illa que col·laborarem junts, però cada una mantenint la seva personalitat. Això és molt important i es manté fins ara mateix."

L'enfrontament amb la realitat. El 15 de juny de 1977 se celebren les primeres eleccions. El PSI –que es presentava amb el PSP dins la candidatura Unitat Socialista– obté uns resultats minsos (5,1%), igual que la resta de partits (AP, 8,8%; Unió Autonomista, 3,6%; PCE, 4,4%...) excepte els que esdevenen majoritaris: UCD, 50,9%, i PSOE, 23,1%. "Aquells resultats, però, no van significar l'ensorrament de la reivindicació autonomista de Cura –assegura Serra–. És vera que es trencaren certes il·lusions i esperances. Sobretot les dels grups i persones que eren més, radicals. En certa manera Cura es va fer al marge de la realitat, si més no de la realitat que el 15-J va significar. Ara, d'altres sabíem que –a pesar dels excessos verbals de l'època– el nacionalisme era minoritari i que calia fer molta feina perquè avançàs. Les eleccions foren el punt de partida sobre la realitat, ni més ni manco. Sempre he pensat el mateix: només val la feina. Fer la feina ben feta perquè el nacionalisme, a pesar de tot, vagi creixent. El nacionalisme necessita, per créixer –dins les seves possibilitats– moltes coses, però una és essencial: la continuïtat en la lluita. És el que nosaltres feim des de fa més de vint anys."

Miquel Payeras